

A laudációk

1. Esterházy Péter, író, posztumusz díj

Még tart a megrendülés és még érezzük, hogy „*Megüti érdes ujjával szívünket az Isten.*” Bekövetkezett az, aminek még nem lett volna szabad bekövetkeznie.

8 évvel ezelőtt, a Hazám-díj átadóján –, Juhász Ferenc – a következőket mondta:

„... az ember-lények közül van, aki meghal – és van, aki halhatatlanul! Nekünk, embereknek, a hűség a legfontosabb. A hűség a valósághoz, a hűség a világegyetemhez, a hűség az élethez és a halálhoz, a hűség a szeretethez. A hűség a hűséghez.” – Eddig az idézet.

Esterházy Péter nem ajnározta a hazáját... De egész életén át – legjobb hite szerint – híven szolgálta azt! Szó szerint: hűséges maradt, egészen az utolsóig!

Szülőfalumban – ha örökre eltávozott valaki – akkor meghúzták a legkisebbiket, a lélekharangot. Azaz „*csöndítettek*”! És olyankor rendre megállt bennünk az ütő!

Most pedig, órá emlékezve, hallgassunk meg egy részletet, Esterházy előadásában, „*A Bermuda háromszög – a 21. század nyelvéről*” című írásából!

2. Kocsis Zoltán, zeneművész

Kocsis Zoltán, az üstökösként felívelt pályájú, varázslatos muzsikus, 64 évesen, éppoly fiatalon, mint szellemi atyja, Bartók Béla volt, meghalt. Talán még órájában is egyezve, kedves zenekarának, a „*Csodálatos mandarin*” Sanghaj-i előadásával.

Személyében a magyar zene, Bartók és Kodály örökségének, de az egész zenei világ alkotásainak zseniális tolmácsát, hírvivőjét, hű és nagyon kényes, szigorú ízlésű ápolóját veszítettük el! Hitt a pontosságban, a komponistához való hűség kötelező erejében, hitt az emberben.

Kocsis Zoltán zenetudósként, a zenei műveltség fáradhatatlan terjesztője volt, aki népét nem középiskolás fokon tanította. Azaz zenével, a zenére, a magyarságra, a hazafiságra. Igazi zenészként, igaz magyarként, de nem magyarkodó zenészként. Képes volt elhithetni velünk, a zenében nem jártas hallgatóival is, hogy részesei vagyunk és még értői is lehetünk a nagy titkoknak, a muzsikának.

Szeptemberben döntöttünk úgy, hogy Hazám-díjjal ismerjük el életművét. A díjat örömmel elfogadta, s mint mondta, megtiszteltetésnek vette. Készült annak átvételére is. És most már elfogytak a mi szavaink! Ezért az övéivel, és az ő a zenéjével emlékezzünk rá!

Következik egy vele készült rövid interjú, „*A végtelenről és a feladatról*”, valamint Bartók Gyermekeknek írott művéből két dalocska Kocsis Zoltán előadásában.

Megjegyzés! Kocsis Zoltán nem posztumusz díjat kapott, ellentétben számos híradással! Ő elfogadta e kitüntetést, még életében! VGy.

3. Bojár Gábor, fizikus

Az innováció lényegének e körben való elmagyarázásához vagy száz tudós definíciót áttanulmányozva, arra jutottam, hogy az innováció nagyjából az a valami, amit Bojár Gábor – saját szakmája határait rendre átlépve –, folyamatosan művel. Csak sikeresebben, mint a legtöbben!

Ezért is olyan – országos példaképül állítható – „*innovátor*”, azaz újító személyiség ő, aki nem csak egy ideával, hanem számos felismerése következetes és szervezett véghezvitelével aratott sikert. Az elsők között látta meg, már az 1970-es években – amikor a hazai szakma zöme még „*a zsákban való táncolás*” alaplépéseivel ismerkedett –, hogy a jövő technológiájának forradalmi megújítója, a számítógépes tervezés és kivitelezés lesz. És azt is, hogy – ebben a világméretű folyamatban –, neki az építészet kínálja a legjobb kitörési esélyt. Társaival rájött arra – amit a kényszer is ösztönzött –, hogy az akkor itthon beszerezhetetlen nagy számítógépek helyett, e feladatok – megfelelő adaptációval – személyi számítógépen is megoldhatók. A mestermunkának bizonyult rendszer világszerte tömeges használati eszköz lett. Ehhez a feladatra alkalmas csapatát is kialakította és modern szervezési kultúráját honosította meg.

A mára 300 főt foglalkoztató, és 11 világvárosban jelen lévő, GRAPHISOFT cégcsoport központja Óbudán, a régi gázgyár területén, a hasonló nevű Ipari Parkban van, ahol – nem mellékesen – számos más, kreatív tevékenységet folytató cég is otthonra talált. Itt, piacközelben működik az Aquincumi Technológiai Intézet, a magánegyeteme is, – amit eredeti cégének eladásából, Bojár Gábor alapított. Itt zömmel külföldi hallgatók tanulnak, a magyarokkal együtt. Modern vándorlegények, az egykori „*valcolók*” utódai ők, akik akár még egy *innovációs céhet* is alakíthatnának itt, „*vastuskót*” állítva a Park kapujához.

Mára az innováció, és a tiszta verseny-körülmények megteremtése, Magyarország sorkérdésévé, égető közügyévé vált. Botladozó – és versenytársainktól lemaradó – gazdaságunk fellendítésének, és a vészesen felgyülemlett társadalmi konfliktusaink oldásának, első számú feltételévé!

Bojár Gábor mindenütt jelen van, ahol a széles értelemben vett hazai progresszív kultúrában, hozzájárulása eredményes lehet: színházak, alkotó értelmiségiek összefogásának kuratóriumaiban, szakmai közösségekben.

4. Csomós Mari, színművész

Csomós Mari Vajdácaska díszpolgára. Vajdácaska egy kis falu a Bodroghözben. Kazinczy jóvoltából valaha az „*Aranylábú*” jelző is a falu nevéhez tartozott, jelképezvén a környék gazdag vízi világát, a település címerében egy aranylábú gólyamadárral. A vízrendezéssel megszűnt a falu elszigeteltsége, viszont eltűnt a gólyamadár, és vele az aranyláb is!

Arany híján inkább volt itt kolerajárvány, tűzvész és éhhalál, még a 19. században is, és majd 300 ember innen is kitántorgott. Az I. világháborúban félszáz katona halt meg a faluból, a II.-nak majd száz halottja volt: fele a fronton, fele Auschwitzban. A települést 1944. november 22-én, az I. román hadsereg szabadította föl. 1945 tavaszán, felosztották a falu – addig egyházi tulajdonban lévő – egész határát. Aztán lett lassan villany, óvoda és rendes iskola is. Manapság – csendben – itt is öregszik a nép: havonta csak egy-egy gyerek születik. És 2009-ben épült utoljára ház az ezerháromszáz lelkes faluban. Ennyit a szülőföld szép határáról, azaz egy – még csak nem is kivételes sorsú – magyar faluról.

A vajdácskai díszpolgárság fontossága mellett sem feledhetjük el, hogy Csomós Mari Kossuth-díjas és Jászai Mari-díjas magyar színésznő, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. Azon kevesek egyike, aki nem csak tehetséges volt, hanem szorgalma révén – minden bizonnyal meglelve valahol az elveszejtett „*aranylábakat*” is – eljutott az értől –, el –, egészen az óceánig.

És dolgozik folyamatosan, fiatal, vidéki színésznő korától kezdve napjainkig. Most már régóta a Radnóti Miklós Színházban. Szívet melengető átéléssel és őszinte alázattal formálva meg szerepeinek sokaságát. Egyszerű eszközöket használó, hiteles művész. Színházi bemutatóinak száma 130 fölötti, játék- és tv-film szerepei egyaránt 30-30-ra rúgnak. A magyar kultúra fáradhatatlan

robotosa, a szakmája iránt mélyen elkötelezett művész. Ahogyan nemrégén ő maga mondta: „*a színház az életem*” és már öt évtizede „*szolgálom a Közönséget!*”

5. Iványi Gábor, lelkész

Közismert, szegénypárti agitátor, és makacs, szófégyverű aktivista, az elesettek patrónusa. Néhai társunk, Ördögh Szilveszter egykori barátja. Ezzel szinte már majd mindent el is mondtam róla. De ennyi mégsem elég.

Nagy fába vágja a fejszéjét az, aki ma, a hitek, vallások, ideológiai áramlatok, – és hamis prófétáik – tarka forgatagában el akar igazodni. Még inkább, ha hatalmi szóval akarja mindezt eligazítani, a szörnyű szóval élve: „*lerendezni*”. Az eligazodást pedig nem kerülhetjük meg! Ezt követeli a kor, az egyetemes emberi közösség, a nagy hazánk, Európa, s benne Magyarország. Általánosabban szólva: „*ma helyzet van!*”

Kikerülhetetlen kötelessége ez minden egyház képviselőjének, a felekezeten kívülieknek, de magának az államnak is. Nehezíti a dolgot a minden oldalról felerősödött fundamentalizmus, a másikat nem megnyerni, hanem a legyőzni, és a fölötte uralkodni akaró szándék, a szüntelen harci düh. De a növekvő társadalmi közöny is! A sunyítás, a „*Ne szólj szám, nem fáj fejem!*”, és a hét főbűn legsúlyosabbika: „*A jóra való restség*”.

Iványi Gábor példája azt bizonyítja, hogy van közös nevező. Ez pedig a szolidaritás, az empátia, és ezek elkötelezett gyakorlása. Ez köthető hitbeli parancsokhoz is, noha mára már az emberiség történelmében kialakult, elemi morális evidencia lett belőle. És ezt az elemi erkölcsi parancsot közvetíti – sokak számára – saját tevékenységével ő, akiben az apostoli szelídség bátorsággal és makacs következetességgel párosul.

Munkája iránt gyorsan nő – szerte a nagyvilágban és „*édes hazánkban*” is – a kereslet. Gyarapszik a segítségre szoruló, a maguk erejéből, emberhez méltó életet élni már nem tudó *alávetettek*, „*a csak annyit is érők!*”, *a menekülő milliók, s az utcára kerültek* mind népesebb tábora. És nincs annál nagyobb dolog, mint „*enni adni az éhezőknek!*”

„*Aki szegény az a legszegényebb!*” – üzeni a *Hazám* költője, szép, de komor verssoraival a szegényemberről, így:

*Pedig benne laknak a galambok,
Csillagtollú éneklő galambok,
De így végül griffmadarak lesznek,
Hollónépen igaz törvényt tesznek.*

6. Komoróczy Géza, történész

Gondolkodásunkat a mai világról, gyökereiben határozza meg a múltunk. Hitek és tévhitek kavarnak bennünk és környezetünkben. Bizonytalanságaink csökkentésére és vélt bizonyosságaink megerősítésére, ezért is keressük azokat a ritka személyiségeket, akikben bizalmunk lehet. Komoróczy Géza ilyen hiteles forrás, akire ebben – a csak félig-meddig tudatosan működő – gondolkodásban, ítéletalkotásokban támaszkodhatunk.

A mezopotámiai gyökerektől, a máig ívelő folytonosságainkban, a nyelvi és a tárgyi tudásnak csodálatra méltó gazdagságával volt képes a történelmi valóságok, mítoszok, hitvilágok átfogására, kulturális tudatunk örökségének értelmezésére. Az agyagtáblák nyelveinek, a bibliai elbeszéléseknek máig ható világát, és korunk történelmi valóságait egybefűző, gazdag életműve teszi érthetővé, és egyben természetessé is számunkra, az európai gondolkodás folyamatosságát. Munkásságában nagy szerepet kap az évezredek át élő zsidó hagyományok, és a magyar zsidó

történelem feltárása és bemutatása. Ebben a hiteles tükörben nyújt a közös, nemzetközi és mai magyar tudatunkról is nagyszerű eligazítást.

Az emberiség különböző csoportjai, a nemzetek, a vallások, napról-napra jobban egymásra vannak utalva. Még a lehetősége is megszűnt annak, hogy bárki, csak a saját értékrendszerét tekinthesse egyetemes értékűnek és érvényűnek. A különböző nézetek egyedi szabadsága pedig, mindannyiunk közös szabadságának a feltétele, de egyben záloga is.

Nincs olyan vallási tan, amelynek értékrendszeréből egyes elemek ne lennének a másikkban is fellelhetők! És, hogy ne lennének benne követésre méltó példázatok. Nagyon is megszívlelendő Komoróczy professzor gondolata, hogy miért is ne vehetnénk át pl. a buddhizmustól, hogy minden élőlény élete érték? Miért ne lehetnénk – a személyes döntés teljes felelőségében – zsidók? A munka-etikában meg reformátusok. És keresztények abban, hogy az ember minden tette, az élet egésze számít? Hozzáteszem –, mert ez most igen aktuális –, hogy lehetnénk még a „zakáttal” adakozni köteles muszlimok is, és így tovább! És bár nem vagyunk ilyenek és mindezek egyszerre, de mégis tudomásul kell vegyük, a „többiek”, a „mások”, a „másfélék” a miénkétől eltérő értékrendszerét.

7. Szalai Erzsébet, szociológus

Szalai Erzsébet, magát baloldali beállítottságú szociológusnak tartja. Ehhez én hozzáteszem még, hogy szelíd és töprengő lázadó ő, egy új utópista szocialista, aki lelkiismereti kérdést csinál abból, hogy a kapitalizmus és a tőke szerepét reálisan és ítélje meg, s azt tudományos közléseiben bátran hirdesse is.

Tudja, s mondja is, hogy a szegények, a gyengék, a kisebbségek iránti szolidaritás nem csak a baloldaliak kötelessége, hanem, minden emberé! Igaz, enélkül viszont nem létezik baloldaliság. Elemzéseiben a közügyekről való gondolkodásra ösztönöz, kérdéseket, dilemmákat vet fel. Olyanokat, amelyekre maga is ad válaszokat, de olvasóit ugyanúgy további elemzésre, töprengésre készíti. Mivel etikus kutató, így maga hívja fel a figyelmet arra, hogy mely problémákra nincs világos válasza, vagy egyszerűen nem tud rájuk felelni. Ettől nem csak rokonszenvesse, de hitelessé is válik ő maga is, mondanivalójával egyetemben.

Napjaink „újkapitalista Magyarországnak” növekvő szociális problémái – mondja –, korántsem a rendszerváltással, hanem már sokkal korábban kezdődtek. És nem is csak hazánkban. Ezért a világkapitalizmus válságáról beszél. A tőkejövedelmeknek a munkajövedelmeknél gyorsabb növekedése mindenütt a kiskeresetűek emelkedő arányához, sokak elszegényedéshez vezet. Ráadásul így nem is csak szociális, azaz elosztási problémaként kell mindezt orvosolni, hanem azért is, mert a szegénység fékezi le leginkább a gazdaság motorját, a kereslet növekedését.

E rideg szakszöveg után hadd idézzem Juhász Ferenc merengő szavait, melyeket ugyanebben a körben, e díj átadásakor mondott el:

„Ma újra kapitalizmusban élünk. És ki merné hinni azt, hogy József Attila a kapitalizmushoz, a tőkéhez irt volna verseket? ... Mondják meg kérem, nem különös, hogy ő az a költő, akinek szinte minden verséből közmondás lett?” Eddig az idézet.

És én is hadd kérdezzek: Ha a költő „az adott világ varázsainak mérnöke”, akkor lehet, hogy a közgazda-szociológus pedig az a költő, aki a világ elvárásait valóságaiból, kihámozza és kimondja az igazat?

Az indoklások

Esterházy Pétert hatalmas, az országhatárokat is messze túllépő életműve, a magyar nyelvet gazdagító munkássága alapján tartottuk érdemesnek a posztumusz Hazám-díjjal – utólagosan – elismerni!

Kocsis Zoltán zongoraművészként és karmesterként nyújtott kiemelkedő teljesítménye mellett, a zenetudósi munkásságával, főként Bartók életművének ápolásával érdemelte ki a Hazám-díjat.

Bojár Gábornak úttörő szakmai munkája, sikeres és példamutató vállalkozói és vezetői magatartása, a tudásalapú társadalom érdekében kifejtett önzetlen tevékenysége alapján ítéltük oda a Hazám-díjat.

Csomós Mari emlékezetes színészi alakításaival és a mai napig a kultúra terjesztését odaadó alázattal szolgáló egész életművével szolgált rá a Hazám-díjra.

A Hazám-díj Iványi Gábornak való odaítélésével az elesettek, a társadalomból kirekesztettek megsegítését szolgáló, példamutató karitatív tevékenységének elismerését és az ezekért őt megillető köszönetünket kívántuk kifejezésre juttatni.

Komoróczy Géza iskolateremtő munkásságát, az ókori irodalom, az ókori és különösen a zsidó kultúra kutatásában elért, nemzetközileg is kiemelkedő eredményeit, valamint példamutató humanizmusát kívántuk a Hazám-díjjal elismerni.

Szalai Erzsébetet önálló megközelítésű, a hazai szociális problémákat történelmi és nemzetközi összefüggéseiben feltáró, útkereső tudományos munkásságáért ismerjük el a Hazám-díjjal.